

Людина і природа: пошук гармонії

(З досвіду екопросвітницької діяльності
бібліотек Уманської МЦБС)

Черкаси 2012

Управління культури
Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад „Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка”
Черкаської обласної ради
Уманська міська центральна бібліотека

Людина і природа: пошук гармонії

(З досвіду екопросвітницької діяльності
бібліотек Уманської МЦБС)

Черкаси 2012

Людина і природа: пошук гармонії: (з досвіду екопросвітницької діяльності бібліотек Уманської МЦБС) / КЗ „ОУНБ імені Тараса Шевченка”; уклад. С. В. Чабай; опрац. Н. Д. Вітавська. – Черкаси, 2012. – 12 с.

Підготувала:	С.В. Чабай, завідувачка методичного відділу Уманської МЦБС
Опрацювала:	Н. Д. Вітавська
Редактор:	Г. С. Круглякова
Відповідальна за випуск:	К. С. Бугаєнко
Комп'ютерний набір:	О. І. Білецька

Підписано до друку 02.08.2012. Тир. 35. Ксерокс ОУНБ імені Тараса Шевченка

Бібліотеки, маючи унікальні можливості залучення населення до інформаційних ресурсів, відіграють значну роль у вирішенні питань формування у нього екологічної свідомості і виховання екологічної культури як нового способу мислення.

Формування фонду екологічної літератури та його вивчення є одним із важливих напрямків діяльності бібліотек міста Умані. Вивчення розділу фонду „Екологія” дало можливість визначити активну та пасивну його частину, а також виявити відсутні у фонді часто запитувані читачами книги. У підсумку результат був невтішним, і бібліотека звернулася до регіонального представництва Всеукраїнської екологічної ліги (ВЕЛ) з проханням допомоги поповнити фонди літературою, що має попит у читачів. Як результат, регіональним представництвом бібліотекам системи було подаровано 28 книг, серед яких: „Екологічна енциклопедія”, „Екологічне правознавство”, „Екологічний словник-довідник”, „Екологія”, „Охорона природи. Діяльність екологічних організацій” та ін.

Також бібліотеки уклали партнерську угоду з регіональним представництвом Всеукраїнської екологічної ліги та Уманським товариством любителів природи про можливість користуватись (брати на колективний формуляр) їх літературою. У свою чергу бібліотеки надають, за необхідністю, приміщення для проведення організаційних та спільних заходів екологічного спрямування, як зустрічей з екологами міста „Знайомтесь: екологи міста”, „Круглих столів” з актуальних питань охорони природи тощо.

Для вивчення екологічної ситуації в регіоні використовується матеріал „Стан навколишнього природ-

ного середовища в Черкаській області за... рік”, який надається в тимчасове користування відділенням ВЕЛ. Як результат, визначається коло питань, які потребують першочергово інформаційного забезпечення та форми проведення еколого-просвітницької діяльності.

В окремі теки збираються матеріали з періодичних видань за темами: „Природа. Екологія. Людина”, „Природа Уманщини: зберегти і захистити”, „Екологія життя – екологія душі” і т.п. За ініціативою і допомогою читачів організовано збирання фактичних матеріалів для створення своєрідного банку даних „Джерела небезпеки міста” про шкідливі виробництва та інші чинники негативного впливу на природу і довкілля.

Для широкої популяризації екологічних видань в організацію традиційних книжкових виставок вклали нове бачення їх розкриття, оформлення для вивчення сучасних екопроблем: „Земля хворіє, озирнись в турботі”, „Екологія: зона занепокоєння”, „Екологічна безпека: проблеми і рішення” тощо. Бібліотеки міста почали використовувати дискусійні форми наочної популяризації видань. Це – виставка-роздум „Поки не пізно: екологія і ми” (БФ №1), виставка-застереження „Надзвичайні екологічні ситуації” (ЦБ, БФ № 5), виставка-полеміка „Альтернатива екологічному шоку” (БФ № 4).

Масові заходи з популяризації видань екологічної тематики мають конкретне читацьке спрямування. Це такі, як: читацькі діалоги „Що ми знаємо про екологію” (ЦБ, ЦДБ), екологічні диліжанси „Екологія та природа нашого міста” (ЦДБ, БФ № 4), інформаційно-

екологічний телетайп „SOS: врятуй природу” (БФ №5).

Нового звучання набули такі ефективні форми, як екологічні читання, уроки екологічних знань, години актуальних повідомлень, екологічні репортажі: „Екологія рідного краю”, „Дзвони екології Черкащини”, „Чорнобиль – біль наш довічний”, „Софіївка в лабіринтах економічних проблем” та інші.

Щороку бібліотеки долучаються до міської акції „Весняна толока”, яка є складовою Всеукраїнської акції „Весняна толока з озеленення та благоустрою” та обласної – „Черкащина – край квітів і добра”. В рамках цієї акції проведено екологічну декаду „Еко-весна” за програмою „Матері-природі – увагу і турботу”. Основною метою програми було формування у користувачів знань з екології, інформування про екологічні проблеми України, м. Умані. Така акція поєднала зусилля органів місцевої влади, громадських організацій, закладів культури, засобів масової інформації (ЗМІ) міста.

Програма екологічної декади „Еко-весна”

1. Зустрічі користувачів з представниками місцевої влади, відділення ВЕЛ, партії Зелених, міського товариства любителів природи

БФ № 4, 1, читальний зал ЦМБ,
6-8 квітня 2011 р.

2. Допоможемо Софіївці разом! – Зустріч громадськості з заступником директора дендропарку „Софіївка”, представниками ВЕЛ

БФ №4, 7 квітня 2011р.

3. Проведення засідання за круглим столом „Екологія та санітарний стан міста Умані”

Міська санепідемстанція - Д. Г. Нижник, спеціаліст, представники водоканалу

4. Перетворимо у квітуче наше місто! Слайд-шоу

Відділ обслуговування МЦБ

Огляд матеріалів періодичних видань

БФ № 5

Цікавим став екологічний ерудитор „Ця крихка планета”, що проводився у БФ №1. В цьому заході брали участь учні-старшокласники загальноосвітньої школи № 1 та студенти 1-го курсу природничого відділення Уманського державного педагогічного училища. Захід проходив у вигляді гри, під час якої учасники виконували різні завдання екологічної тематики. Ерудитор складався з розминки команд „Флора рідного краю”, брейн-рингу „Екологія + історія” і самого ерудитору. Перші дві частини – це питання, на які команди давали відповідь (хто швидше), а на ерудиторні наводились історичні факти втручання людини в природу і за логічною послідовністю команди мали визначати, що стало наслідком такого втручання.

Екологічна проблема „Софіївки” та її подолання турбує всіх жителів нашого міста. Питання проблем парку і шляхів їх вирішення піднімалося під час проведення екологічного диліжансу (БФ №1).

Перша зупинка – екологічне дос'є „Земля – наш дім”, де в ігровій формі учасники представили екологічні проблеми нашої планети;

Друга зупинка – „Скарби землі – це святині” – це презентація книги В. Т. Собко „Стежинами Червоної книги”;

Третя зупинка – день міста „Природи дивний сонцеграй добром душі оберігай”, де була експозиція з висвітлення екологічного стану міста, парку.

З питаннями „зупинок” виступали спеціалісти міської санітарно-епідеміологічної станції, екологічно-натуралістичного центру Умані, наукові співробітники національного дендропарку „Софіївка”, члени громадської організації „Зелений світ”.

Фахівці доводять, що внесок екологічного фактора у стан здоров'я людини складає не менше 30%. Тому проблеми впливу екології на наше здоров'я розглядались під час „круглого столу” „Медико-екологічні проблеми нашого краю” (БФ № 4). У його проведенні брали участь лікарі-епідеміологи (І. О. Назарчук, П. О. Шевченко), представники громадської організації „Зелений світ” (І. Драга, О. Колимський), журналісти, користувачі.

Круглий стіл „Медико-екологічні проблеми нашого краю”

1. Епідемії та їх вплив на демографічну ситуацію.
2. Традиційні та „нові” хвороби, їх причини.
3. Після катастрофи: медико-біологічні наслідки Чорнобильської аварії на Уманщині.
4. Шляхи поліпшення медико-екологічної ситуації.

Під час проведення круглого столу присутнім була надана інформація про епідеміологічну ситуацію в м. Умані, її вплив на демографію міста. Лікарями надавались поради, як уникнути того чи іншого захворювання в період епідемії. Особлива увага медиків, екологів приверталась до захворювань, що стали наслідком Чорнобильської катастрофи. Представниками „Зелений світ” продемонстровано відеофільм „Чим дихають і що вживають жителі м. Умані”. У ньому показано взаємозв'язок між екологічним лихом та життям нашого та прийдешнього поколінь. Бібліотекарем читального залу БФ №4 було підготовлено бібліографічний огляд матеріалів з періодичних видань на тему: „Народна медицина на сторожі здоров'я людини”.

Важливою складовою у формуванні екологічної культури користувачів є виховання любові до рідного краю, його природи – екологічне краєзнавство. Бібліотеки через книгу, читання залучають читачів до розуміння проблем природи рідного краю, заповідних місць, виховують господарське ставлення до дарів природи. З цією метою організуємо краєзнавчі кон-

курси, конференції, фольклорні свята. Під час їх проведення використовувалася обрядова поезія, творчість поетів, композиторів, пов'язана з природою.

Серед низки заходів викликала інтерес у користувачів загальносистемна краєзнавча розвідка „Нехай рідна Умань у щасті буя – у тім нагорода і втіха моя”. Бібліотеки-філії розробили свою тематику заходів, чому передували анкетування користувачів. Серед тем: „Рідкісні та зникаючі види рослинного світу Уманщини”, „Екологія та санітарний стан міста Умані”, „Екологічні проблеми „Софіївки”, „Уманка та Кам'янка – водні артерії рідного краю”, „Фауна Умані – історія та сучасний стан”, „Вода, яку ми п'ємо”, „Уманські ставки: вода є, а купатись зась”. Дослідивши ту чи іншу тему, кожна бібліотека обирала свою форму проведення: екологічний екскурс, година цікавих повідомлень, круглий стіл, еко-години, зустрічі та ін. Тематичні повідомлення прозвучали по місцевому радіомовленню. Всі заходи пройшли за участю спеціалістів санепідстанції, еколога-натуралістичного центру м. Умані, викладачів педагогічного училища, міського центру здоров'я, наукових співробітників парку „Софіївка”.

Значна природоохоронна робота проводиться з юнацькою молоддю. Цікаво бібліотеки підготували і провели турнір знавців рідної природи „Чи знаєте ви свій край”. Підготовка до заходу проходила дуже ретельно. В БФ №1, 5, 4, ЦДБ молодим читачам, що читають, цікавляться літературою природничого спрямування, було запропоновано взяти участь у турнірі. З бажаних сформовано 2 команди. Були запрошені учні, вчителі тих шкіл (№1, 2, 4, 14), де навчаються

учасники, представники громадської організації „Зелений світ”.

Конкурс складався:

1. Привітання, знайомство.
2. Розминка. Команди відповідали на запитання: „Що таке „Червона книга?”, „Особливості кольорового оформлення її сторінок”, „Заповідні місця Черкащини?”, „З якими історичними місцями пов'язані існуючі заповідники Черкащини?”.
3. Конкурс фантастичних проектів по охороні навколишнього середовища. З кожної команди було виділено по 3 учасники, які протягом всього турніру створювали проект з охорони навколишнього середовища. Тематики були: „Природа Уманщини через 10 років”, „Майбутня взаємодія людини і природи”.
4. Конкурс учнів – найкращих читачів бібліотек. З команди виділено по 2 учасники, які за 5 хв. по систематичному каталогу та по СКС знайдуть найбільше книг чи статей з екології.
5. Конкурс ерудитів. Учасники команд за 10 хв. мали написати:
 - види хижаків, що живуть на Черкащині;
 - рослини області, занесені до „Червоної книги України”;
 - які плоди дикоростучих рослин використовують в їжу;
 - художні твори про природу, звірів, птахів.
6. Конкурс „Четвертий зайвий”. Учасники одержали конверти з комплектами слів чи малюнків, три слова (малюнки) підходять за ознаками, четверте зайве (Гриби: опеньок, підберезник, білий, мухомор і т.п.).

7. Учасники отримали „домашнє завдання” – підготувати плакати даної тематики, маленькі кросворди за темою.

Журі, глядачі обирають найцікавішу роботу.

8. Підсумки турніру (фантастичний проект перемоги в номінаціях). Вручення „дипломів” захисників природи, подарунки.

У практиці роботи бібліотек – проведення циклу радіопередач до відзначення Всесвітніх днів з екологічної тематики:

- Міжнародного дня птахів (БФ №4);
- Всесвітнього дня здоров'я (ЦБ);
- Дня довкілля (ЦБ);
- Дні заповідників і національних парків (БФ №1, ЦБ).

До Всесвітнього дня Землі прозвучало поетично-екологічне радіозвернення „Обіймемо Землю красою і любов'ю”, проведене бібліотекарем читального залу БФ №4.

Ефективність заходів, всієї екопросвітницької діяльності залежить від ерудиції, кваліфікації бібліотечного працівника. Тому ефективною стала робота МЦБ з підвищення екологічної культури бібліотечних працівників. Проведено засідання клубу „Ерудит” (для бібліотечних працівників), присвяченого Всесвітньому дню Землі „Земля – колыска людства”. Приділялась увага цьому питанню під час проведення семінарських занять, тренінгів, методичних днів за темами „Екологічне просвітництво – важлива складова діяльності публічної бібліотеки”, „Екологічна культура: роль та можливості бібліотек”.

Зміст екологічної освіти в бібліотеках спрямований на формування особистості з екологічною світоглядною настановою на дотримання норм екологічно грамотної поведінки і виконання практичних дій щодо захисту власного здоров'я і навколишнього природного середовища.

Досвід бібліотек Умані в цьому аспекті свідчить, що бібліотеки і бібліотекарі мають знання, потенціал для просвітництва користувачів, мешканців міста.

Видавець:

КЗ „Черкаська ОУНБ імені Тараса Шевченка” ЧОР

18000 м. Черкаси,

вул. Байди-Вишневецького, 8

Електронні адреси: ounb@librari.ck.ua

metod@nplu.org